

A magyarok helyzete a Vajdaságban*

– Helyzetkép 2006 elején –

1. A 2000. október 5-ei fordulat után Szerbiában nem került sor a társadalom várt demokratizálására és előrehaladásra, és ennek keretében a nemzeti kisebbségek helyzetének, jogainak és szabadságának nagyobb fokú megvalósítására. Egyes területeken (mint például a kisebbségek biztonsága, az egyes törvényes rendelkezések alkalmazása a nyelv- és íráshasználat területén, a helységnevek kiírása stb.) a helyzet még rosszabbodott is, különösen az utóbbi két évben. A községekben az anyakönyvi kivonatokat, személyi igazolványokat továbbra sem adják ki két nyelven, a magyar helyesírás szabályai szerint, és táviratot sem lehet feladni magyar nyelven. A helységnevtáblák kiírására vonatkozó szabályokat is csak ott alkalmazzák, ahol a magyarok vannak többségben. Itt is leginkább átfestik, vagy nacionalista jelszavakat írnak rájuk stb.

Az Amnesty International¹, az USA külügyminisztériuma², az Európa Tanács³, az Európai Unió parlamentáris bizottsága⁴ és a Belgrádi Helsinki-bizottság⁵ elemzése szerint Szerbia nem folytat aktív kisebbségpolitikát, mi több, a kisebbségek problémáival még csak nem is foglalkozik. Ezt az értékelést támasztják alá a tények: hogy Szerbiának nincsen a kisebbségi jogokkal és szabadságokkal foglalkozó törvénye, sem kisebbségügyi minisztériuma, és hogy Szerbiában intézményesen nincsen megoldva még a kisebbségek parlamenti képviselete sem.

Lehetséges ugyan a kisebbségi közösségek időszerű problémáiról beszélni – nyíltabban és szabadabban, mint korábban –, de ez nem elegendő, mert lényegi előreha-

ladás nem történt. Az elemzők az utóbbi időben – és nem is alaptalanul – mind többet emlegetik és figyelmeztetnek az előző (miloševići) rendszer visszaállításának veszélyére, és kiemelik, hogy „Szerbia túlságosan el van foglaltva Kosovóval” és „a hágai vádlottak önkéntes feladásával”.

2. A nemzeti kisebbségek helyzetéről több mint egy évtizede nem végeztek tudományos felmérést, az egyes kormányzati szervek által készült elemzések és információk pedig főleg a napi politika érdekeit szolgálták. A Vajdaságban nem létezik olyan önálló és független intézmény, amelyik a nemzeti közösségek helyzetével, jogainak és szabadságjogainak megvalósításával foglalkozna, habár erre igény mutatkozik, és teljesen természetes lenne, ha a tartományban működne egy ilyen intézmény, tekintettel annak többnemzetiségű jellegére, hagyományaira stb.

Nehezen lehet hozzájutni az egyes nemzeti kisebbségi közösségek helyzetével foglalkozó adatokhoz, illetve nincsenek e téma minden jelentős területével kapcsolatos megbízható és teljes adatok, amelyek lehetővé tennék a korábbi időszakokkal való összehasonlítást és az ebből eredő következtetések levonását.

A civil szervezetek nem rendelkeztek és ma sem rendelkeznek anyagiakkal egy komolyabb tudományos projektum pénzeléséhez. Kivételt e tekintetben a belgrádi Helsinki emberjogi bizottság képez, amely 2000-től rendszeresen megjelenteti publikációit az emberi jogok helyzetéről Szerbiában, és ezen belül a nemzetiségi kisebbségek helyzetéről szóló kutatásaik eredményeit is⁶. Jelentősek még a belgrádi Etnicitáskutatási Központ (Centar za istra|ivanje etniciteta és a Háborúellenes Ak-

* Az írás a szerző: *A vajdasági magyarok helyzetének időszerű kérdései és problémái című, a Magyar Szó 2005. december 10-11., Kilitó, VIII–IX. oldalán megjelent elemzésének átdolgozott és kibővített változata.*

¹ Amnesty International: *Srbija i Crna Gora: Neizvršavaju glavne obaveze o ljudskim pravima, AI Index: EUR 70/007/2005, News Service No: 067, 22 mart 2005*

² *A jogsértések áldozatai: a nők és a kisebbségek, Beta, Magyar Szó, 2005. március 30., 1. és 2. o.*

³ *Vajdasági kisebbségek: az Európa Tanács figyel, <http://www.vajdasagma.info/universal.php?rovat=cikk&ar=vajdasag&id=1361>*

⁴ *VA küldöttség jelentése a www.becseyzsolt.hu vagy az Európai Unió honlapján található*

⁵ *N. Bogović, B. Tončić: Tačno i nepotpuno, Danas, 2005. január. 15–16, 5. o. és Magyar Szó, Pontos, de nem teljes, 2005. január 19., 16. o. és Nedovršena, neefikasna dr|ava pod teretom dogmatizma i anti-evropeizma, Srbija nije u stanju da definiše politiku ljudskih prava, Godišnji izveštaj za 2004. godinu, http://www.helsinki.org.yu/focus_text.php?lang=sr&idteks=1413*

⁶ *Ezek a következő könyvek: Ljudska prava u Srbiji 2000., Ljudska prava u tranziciji – Srbija 2001, Ljudska prava u senci nacionalizma – Srbija 2002, Nacionalne manjine i pravo, Helsinške sveske br. 15, Ljudska prava i odgovornost – Srbija 2003., Ljudska prava i kolektivni identitet – Srbija 2004.*

cióközpont (Centar za antiratnu akciju), valamint a nagybecskereki Civil Társadalomfejlesztési Központ (Centar za razvoj civilnog društva) kisebbségi vonatkozó kutatásai és kiadványai.

3. Szerbia és Montenegró (SZM) az emberi és a kisebbségi jogok területén formálisan elfogadta azokat a standardokat, amelyek az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet dokumentumaiból, az Európa Tanácsnak a Nemzeti kisebbségek védelméről szóló keretegyezményéből (a továbbiakban: Keretegyezmény)⁷, az emberi jogok és szabadságjogok védelméről szóló (európai) konvencióból⁸, valamint a szomszédos és más országokkal kötött két- és többoldalú szerződésekből erednek⁹.

Szerbia és Montenegróban meghozták A nemzeti kisebbségek védelméről szóló törvényt¹⁰ és elfogadták Az emberi és kisebbségi jogokról és polgári szabadságjogokról szóló alapokmányt¹¹, valamint Az emberi jogok megsértéséért járó felelősségről szóló törvényt¹². (Ez utóbbit a közvélemény alig ismeri, a gyakorlatban pedig még kevésbé alkalmazzák.)

Fontos, hogy az államszövetség csatlakozzon az emberi és a kisebbségi jogokat rendező nemzetközi egyezményekhez, de ez nem elegendő, ha nem következik be ezeknek az okiratoknak a további feldolgozása a törvényhozással és a belső jogszabályokkal összhangban, még kevésbé, ha nem ültetik át őket a mindennapi életbe.

A terület szakértőinek véleménye szerint Szerbiában egyrészt „jelen van a kisebbségi közösségek kizárásának irányzata a szélesebb közösségből”, másrészt pedig „a kisebbségi közösségek önmagukba való egyre nagyobb bezárkózási törekvése, ami egyfajta reakció mindarra, ami e téren történik, vagy nem történik”.

Ezzel kapcsolatban meg kell említeni, hogy ezt a területet továbbra is a nemzeti kisebbségek helyzetének „rözsaszínű” bemutatása jellemzi, olyan stílusban, hogy itt „szinte nincs is probléma”, illetve, hogy „a problémák 95%-a meg van oldva”, hogy csak „egyedi kilengések vannak” stb.,. Nincs meg a politikai akarat arra, hogy a ki-

sebbségi közösségek nyílt kérdéseit és problémáit ne a „szőnyeg alá söpörjék”, hanem nyílt vitában megkezdődjön a lényegi megoldásuk.

A megoldatlan problémák halmozása nemcsak a multikulturális társadalom modelljének fejlődését és a térség államai és népei közötti intenzívebb kapcsolatok kialakulását akadályozza, hanem a nemzeti viszonyok elhídegüléséhez és a nemzeti bezárkózáshoz, valamint a nemzeti identitás megőrzésének és a nemzeti kisebbségek fejlődésének veszélyeztetéséhez vezetett.

Amikor a vajdasági magyarok problémáiról van szó, emlékeztetni kell, hogy a magyarok képezik a legnagyobb lélekszámú kisebbséget, ezért a magyar kisebbség a vajdasági multikulturalizmus fontos eleme. A katolikus és a református valláshoz való tartozásuk miatt a magyarok Szerbiában kettős – etnikai és vallási – kisebbséget alkotnak.

4. A Vajdaságnak a legutóbbi (2002. évi) népszámlálási adatok szerint 290 207 magyar lakosa volt, vagyis a magyarok a tartomány lakosságának 14,28%-át képezték. Az 1991. évi népszámlálási adatokhoz viszonyítva számuk 49 284-gyel, illetve 15%-kal csökkent. Ennek az okai nincsenek eléggé kikutatva, de ehhez mindenképpen hozzájárult az alacsony szaporulat, a fiatalok elvándorlása és az asszimiláció különböző formái.

Az 1991. és 2002. népszámlálási adatokat összehasonlító elemzés azt mutatja, hogy a tartomány lakosságának nemzeti összetétele, egészében véve, megváltozott oly módon, hogy a kisebbségi közösségekhez tartozók száma csökkent, s ezzel százalékarányuk is az összlakosságban, míg a szerbek számaránya növekedett. A Vajdaságban (az említett népszámlálási adatok szerint) 170 454-gyel több szerb él, mint az előző időszakban (miközben a lakosság száma az elmúlt 11 évben mindössze 19 475-tel nőtt), százalékarányuk a Vajdaság lakosságában pedig 57,21-ről 65,05 százalékra nőtt.

Ezek az adatok azt mutatják, hogy egészében véve jelentősen megváltozott a Vajdaság etnikai összetétele, de

⁷ A Keretegyezmény megerősítéséről szóló törvény a JSZK Hivatalos Lapjának a Nemzetközi Szerződések 6. számú mellékletében 1998. december 4-én jelent meg és december 13-án már hatályba is lépett (Zakon o potvrđivanju Okvirne konvencije za zaštitu prava nacionalnih manjina, „Službeni list SRJ”, Međunarodni ugovori, broj 6).

⁸ A 2000. október 5-i hatalomváltás után, 2001. május 11-én Rasim Ljajić szövetségi kisebbségügyi miniszter átadta Walter Schwimmernek, az Európa Tanács (ET) főtákarának azokat a dokumentumokat, amelyekkel (a volt) Jugoszlávia csatlakozott a nemzeti kisebbségeket védő keretegyezményhez. Szerbia és Montenegrót (SZM) 2003. április 3-án vették fel az ET tagságába. Ezzel SZM kötelezettségeket vállalt, hogy részt vesz a kisebbségek diszkriminációja elleni küzdelemben és kiegyenlíti jogaikat az etnikai többség jogaival.

⁹ A szerb-montenegrói parlament 2003. december 26-án ratifikálta.

¹⁰ Rasim Ljajić szerint SZM az emberi jogok területén 52 egyezményt cikkelyezett be (Unaprediti aktivnosti na zaštitu prava manjina, Danas, 2005. szeptember 19., 8. o.).

¹¹ Megjelent a JSZK Hivatalos Lapjának 2002. február 27-i 11. számában.

¹² Megjelent SZM Hivatalos Lapjának 2003. február 28-i 6. számában.

¹³ Megjelent a SZK 2003 június 3-i 58. és a 2003. évi 61. számában.

azokban a községekben is, amelyekben a magyar nemzeti közösség tagjai képezték a többséget. Ez különösen Apatin, Temerin, Törökkanizsa és Bégaszentgyörgy községekre vonatkozik, ahol a menekültek számára – egyes nemzetközi szervezetek segítségével – házakat és lakásokat is építettek. (Azoknak a menekülteknek a számát, akik a Vajdaságban állandó vagy ideiglenes lakóhelyre találtak, 250 000 – 300 000-re becsülik, a nemzetiségi összetételük pedig azt mutatja, hogy nagy többségben szerb nemzetiségűek.)

Ez szöges ellentétben van a nemzeti kisebbségek védelméről szóló Keretegyezmény 16. cikkével, mely szerint „a felek tartózkodnak olyan intézkedések meghozatalától, amelyek a nemzeti kisebbségekhez tartozó személyek által lakott területeken az arányokat megváltoztatják, és arra irányulnak, hogy korlátozzák azon jogokat és szabadságokat, melyek a jelen Keretegyezménybe foglalt elvekből származnak”,

és a nemzeti kisebbségek jogainak és szabadságjogainak védelméről szóló törvény 22. cikkével, amely előírja, hogy „a nemzeti kisebbségek által lakott területeken tilosak az olyan intézkedések, amelyek megváltoztatják a lakosság nemzeti összetételét, és amelyek megnehezítik a nemzeti kisebbségekhez tartozók jogainak gyakorlását és érvényesítését.”

5. A vajdasági magyarok gazdasági helyzete az elmúlt 10-15 évben folyamatosan romlott. A magyarok nagy többsége kimaradt a magánosítási folyamatokból. Ezenkívül a magyarok, a többi nemzeti közösségekhez viszonyítva, aránytalanul nagyobb számban maradtak munka nélkül az elbocsátások és a kedvezőtlen foglalkoztatás következtében, vagy éppen a nemzeti hovatartozás miatt nem kaptak munkát. Ez a terület teljes mértékben kivizsgálatlan, és az is gondot okoz, hogy az állami szervek és szolgálatok nem rendelkeznek a foglalkoztatottak és a munkát keresők nemzeti hovatartozásával kapcsolatos adatokkal.

A Tartományi Munka-, Foglalkoztatási és a Nemek Közötti Egyenragúságügyi Titkárság 2005. 08. 29-i tájékoztatója szerint¹³, ez a titkárság „nem rendelkezik olyan dokumentumokkal, amelyek a Vajdaság és a Szerbia Köz-

társaság területén foglalkoztatottak és munkát keresők nemzeti hovatartozására vonatkozó információkat tartalmaznák”.

Mivel a munkát keresők a Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálatnál való bejelentkezés alkalmával nem kötelesek nyilatkozni a nemzeti hovatartozásukról, ez a Szolgálat nem kíséri figyelemmel a munkanélküliek nemzeti összetételét, ezért ezt az adatot nem tartalmazzák azok a jelentések, amelyeket a Tartományi Foglalkoztatási Szolgálat küld az illetékes tartományi titkárságnak. A Köztársasági Statisztikai Intézet rendelkezik ugyan adatokkal a lakosság nemzeti összetételéről, a foglalkoztatottaknak és a munkát keresőknek a nemzeti összetételéről viszont már „nincsenek adataik”.

A Vajdaság 36 községében (a 45 közül) az állami, illetve a köztulajdonban lévő vállalatokban és a köztulajdonban lévő bankokban – a szerbiai helsinki emberi jogi bizottság által 2002-ben elvégzett kutatások szerint – vezető beosztásban a szerb nemzetiségűek voltak túlsúlyban.

A köztulajdonban lévő vállalatokban a megvizsgált 36 községben a szerbek 66,66, a montenegróiak 6,25 százalékban voltak képviselve, az igazgatói helyeknek összesen 72,91%-ával. A köztulajdonban lévő bankoknál ez az aránytalanság valamennyivel kisebb, mivel a vezető beosztásban lévőknek 64,63%-a szerb, a 2,43%-a pedig montenegrói, összesen 67,06%¹⁴.

A 39 község 76 kommunális vállalata közül 54-ben (kivéve Szabadkát, ahonnan „nem lehetett beszerezni adatokat”) az igazgató szerb nemzetiségű, illetve ezen a poszton 71,05%-kal vannak képviselve, ami 19,72%-kal meghaladja a megvizsgált községekben képviselt számarányukat. 16 kommunális vállalatnak van magyar igazgatója, ami 21,05%-ot tesz ki, és ez nagyjából megfelel a megvizsgált községek lakossági összetételében képviselt számarányuknak¹⁵.

A körkérdeésben részt vett 240 vállalat közül 160-nak, azaz 66,66%-nak volt szerb igazgatója, ami 15,33%-kal több, mint a lakossági számarányuk a megvizsgált községekben. Magyar igazgatója 27 vállalatnak volt, vagyis a

¹³ A 117-031-00159/2005-3 szám alatt.

¹⁴ Helsinki odbor za ljudska prava u Srbiji, Nacionalne manjine i pravo, Helsinške sveske br. 15, Beograd, 2002., 95. o. Ismereteim szerint ez az egyetlen ilyen témájú kutatás (B. A. megj.).

¹⁵ U. o., 94. o.

¹⁶ U. o., 94. o. Ezek a kutatások viszont nem ölelték fel a gazdaság állami szektorában dolgozók nemzeti összetételét. Ha ilyen kutatások folytak volna, az eredmények még kedvezőtlenebbek lennének. Érdekes volna megtekinteni, mit mutatnak ezek az adatok most, három évvel később. Egyébként a munkára és az esélyegyenlőségre való jog általában ki marad a kisebbségek helyzetével foglalkozó tanulmányokból.

vállalatok 11,25%-ának, ami 9,86%-kal kevesebb, mint a lakossági számarányuk a megvizsgált községekben¹⁶.

A 36 megvizsgált község 82 bankja és bankfiókja közül, amelyek részt vettek a körkérdésben, 53 élén állt szerb (64,63%), magyar nemzetiségű vezető pedig 9

tagja is magyar nemzetiségű, ami úgyszintén meghaladja a magyarok lakossági részarányát. E tekintetben hasonló a helyzet a községekben is: mindez azonban a „koalíciós megegyezések”-nek, nem pedig a rendszerbeli megoldásoknak az eredménye.

*Kimutatás a szenttamási köztisztviselőkben dolgozók etnikai arányainak megoszlásáról**

Kimutatás a szenttamási köztisztviselőkben dolgozók etnikai arányainak megoszlásáról*				
Szenttamás	Összesen	Szerb	Magyar	Horvát
Rendőrség	45	43	2	
Bíróság	18	11	5	2
Posta	8	6	2**	
Kommunális köztisztviselő	67	57	10***	

* Emberi Jogi Központ, Szenttamás
http://humanrightscenter.net/hu/index.php?option=com_content&task=blogcategory&id=16&Itemid=29
 ** Postások (az adminisztrációban nincs magyar nemzetiségű)
 *** Sírások
 Utolsó frissítés (2006. szeptember 03.)

(10,97%) volt, ami jóval kevesebb, mint a lakossági számarányuk a megvizsgált községekben¹⁷.

6. Szerbia és Montenegró államközösségi szerveiben és a szerbiai kormányban egy magyar sem tölt be jelentősebb funkciót, és nincs egyetlen szerbiai köztisztviselő vagy intézmény élén sem. A kisebbségeknek, így a magyaroknak is, a lakossági részarányukhoz képest nem megfelelő a képviselete a közigazgatási és az igazságügyi szervekben, az ügyvédségeken és a rendőrségen. Habár ezek az adatok ismertek Szerbia és Montenegró, a Szerb Köztársaság és a Vajdaság hatóságai előtt, a magyarok arányának javításán ezekben a szervekben az utóbbi öt évben – az üres politikai ígéreteken kívül – nem történt úgyszólván semmilyen előrehaladás.

A nemzeti kisebbségek részvétele a közéletben és a politikai döntéshozatalban, a lélekszámukkal való részarányosan, nincs intézményesen megoldva, a gyakorlatban azonban mégis tekintettel vannak rá. Így a vajdasági Tartományi Képviselőház 119 képviselője közül 80 (67,23%) szerb, 24 (20,17%) pedig magyar nemzetiségű, ami azt jelenti, hogy a vajdasági képviselőházban a szerbek és a magyarok is a lakossági részarányuknál nagyobb százalékban (65,05, illetve 14,28%) vannak képviselve. A Tartományi Végrehajtó Tanács (kormány) öt

Vajdaság AT közigazgatási szerveiben, a tartományi titkárságokon, a Tartományi Végrehajtó Tanács Titkárságán és a tartományi szervek közös szolgálatában 2003. január végén 803 foglalkoztatott volt. A kérdőívek (nem kötelező kitöltése) alapján megállapítható, hogy ezekben a szervekben a foglalkoztatottak között 566, illetve 70,49% a szerb és mindössze 46 (5,73%) a magyar nemzetiségű. Ez azt jelenti, hogy a magyar nemzetiségűek száma 2003 januárjában a tartományi szervekben kifejezetten kisebb volt, mint a lakosságban való részarányuk (14,28%).

A tartományi ombudsman 2004. évi decemberi jelentésében megismételte azt az értékelést, hogy a tartományi szervek foglalkoztatottjainak összetételében „a magyarok kifejezetten kevesebben vannak képviselve”. (E sorok írójának ismeretei szerint az ombudsman 2005. évi jelentése még nem került a nyilvánosság elé.)

7. Az ENSZ Fejlesztési Programjának (UNDP) Szerbia 2005. évi humán fejlődéséről szóló jelentése szerint a tartomány 462 igazságügyi tisztségviselője közül a körkérdésben részt vevő 439 személy (vagyis 95,02%) között úgyszintén a szerbek vannak a legtöbben: 323-an, ami 73,58%-ot tesz ki, akiket a magyarok 39 személlyel, vagyis 8,88%-kal követnek.

¹⁷ U. o., 95. o.

Ezek az adatok azt mutatják, hogy a magyarok az igazságügyi tisztségek betöltésében úgyszintén jelentősen a lakossági részarányuk alatt vesznek részt. Ha azonban a körkérdésben szerepelt volna az a kérdés is, hogy hány bíró képes a nemzeti kisebbségek nyelvén lefolytatni az eljárást, a válasz még kedvezőtlenebb lett volna. Az újívidéki Községi Bíróságon egyetlen bíró létezik (az 5-tel szemben, ahányan voltak mintegy tíz évvel ezelőtt), aki a magyar nyelvű eljárás lefolytatására képes. Az ő távollétében még olyan személy sincs, aki magyar nyelvű szóbeli kommunikációt folytathatna az ügyfelekkel.

A vajdasági ügyészségeken 2004 decemberében 132 ügyész és ügyészhelyettes volt. Ezek között – 129 alkalmazott (97,73%) adatai szerint – 101, illetve 78,29% volt a szerb, magyar nemzetiségű pedig mindössze 7 (5,43%). A magyarok tehát a tartomány területén lévő ügyészségeken is messze a lakossági részarányuk alatt vannak jelen.

A Vajdaság területén a Belügyminisztérium foglalkoztattjai közül – az államszövetség Emberjogi és Kisebbségügyi Minisztériumának adatai szerint – 453, vagyis 5,81% a magyar. Arról viszont nem közöltek adatot, hogy a rendőrség és a csendőrség egységeiben vannak-e magyarok, és ha igen, akkor hányan.

8. Szerbiában hatályban van (hogy mennyire alkalmazák, az más kérdés) a Nemzeti kisebbségek jogainak és szabadságjogainak védelméről szóló törvény (a továbbiakban: Törvény), amelyet 2002. február 26-án hagyott jóvá az akkori Jugoszláv Szövetségi Köztársaság parlamentje. A törvényt az EBESZ és az Európa Tanács szakértőinek aktív részvételével fogadták el, és ezekben a szervezetekben „nagyon kedvező” értékelést kapott.

A belföldi hivatásos politikusok gyakran hangoztatták jelentőségét és „forradalmiságát”. Felmerül viszont az a kérdés, hogy mihez viszonyítva „forradalmi”. Ha a miloševići korszakra gondolnak, akkor igen, de ha ismerjük a múlt század hetvenes és nyolcvanas éveinek előírásait a nemzeti kisebbségek jogainak megvalósításáról és a gyakorlatát a Vajdaságban, sőt még az előbbi történelmi időszakokból is, akkor könnyen megállapíthatjuk, hogy nincs ebben éppen semmi „forradalmi”, és hogy egyes megoldások, amelyek élvezik ugyan a nemzetközi tényezők támogatását (mivel nem eléggé ismerik a történelmi és egyéb tényezőket és a korábbi megoldásokat),

elmaradnak a Vajdaságban már régebben létezett gyakorlat mögött.

Így például:

A Törvény 11. cikkének 1. bekezdése így hangzik:

„A helyi önkormányzati egység területén, ahol hagyományosan élnek nemzeti kisebbségekhez tartozó személyek, a nyelvük és írásmódjuk egyenrangú hivatalos használatban lehet.”

E jognak a megvalósítását a Törvény azonban akkor teszi lehetővé, „ha a nemzeti kisebbséghez tartozó személyek a legutóbbi népszámlálás adatai szerint elérik a területükön lévő összlakosság 15%-át”.

Ez a rendelkezés hipotetikus, mert azt mondja, hogy valamely kisebbségi nyelv és írásmód „egyenrangú hivatalos használatban lehet”, ami azt jeleníti, hogy „lehet” ugyan, de ez nem kötelező. Régebben ilyen arányszám

esetében az államnak kötelessége volt biztosítani a nemzeti kisebbségek nyelvének hivatalos használatát.

Egyenrangú nyelvhasználat – nagybecskereki módon

Ezzel a rendelkezéssel kapcsolatban meg kell említeni, hogy Szerbia körzetesítésekor (1991) a főleg magyarlakta településeket négy új, mesterségesen kialakított körzetbe osztották, ahol a lakosság többségét szerbek képezték, azzal a szándékkal, hogy megsemmisítsék azokat a közigazgatási központokat, amelyek felé a magyar lakosság előzőleg gravitált (vonzódott). Ilyen módon sok nyelvi, oktatási, kulturális és egyéb jog megvalósítása beszűkült, vagy teljesen ellehetetlenedett.

A Tisza menti községeket például, ahol a magyarok többségben élnek – Ada, Csóka, Kanizsa és Zenta, Törökkanizsával egyetemben, ahol szintén jelentős a magyarok száma – a kikindai székhelyű észak-bánáti körzet-

¹⁸ A minisztériumoknak és a különálló szervezeteknek a székhelyükön kívüli munkavégzéséről szóló rendelet (Uredba o načinu vršenja poslova ministarstava i posebnih organizacija van njihovog sedišta, „Sl. glasnik RS”, br. 3/92, 36/92, 52/92 – odluka Ustavnog suda RS, 60/93 i 5/95). Ennek a rendeletnek a hatályba lépésével megszűnt az e kérdést rendező korábbi rendelet (Uredba o načinu obavljanja poslova ministarstava i posebnih organizacija van sedišta, „Službeni glasnik Republike Srbije”, br. 50/91).

hez csatolták¹⁸. Ezzel megbontották az említett községek közötti, de a szomszédos községekkel is már korábban kialakított adminisztratív, gazdasági és más kapcsolatokat, és megnehezült egyes jogok, mint pl. a foglalkoztatásra, az egészségbiztosításra, az anyanyelv használatára stb. való jog megvalósítása is.

A Vajdaság egyes községeinek adminisztratív határait úgy alakították ki, hogy a több ezer magyar nemzetiségű lakost számláló települések nem érik el a községben a lakosság 15%-át, különösen a 2002-es népszámlálás után, úgyhogy az egyes jogok lassan meg fognak szűnni, az ún. szerzett jogokra való tekintet nélkül stb.

Korábban normális gyakorlatnak számított a kisebbségek nyelvén lefolytatott bírósági és közigazgatási eljárás, ma már ritkán fordul elő, a múlt század hetvenes éveiben rendszeres gyakorlattá vált többnyelvű anyakönyvi kivonatok kiadása, újbóli hivatalos bevezetését pedig „nagy előrehaladás”-nak nevezik (habár a legtöbb községben a gyakorlatban továbbra sem valósul meg).

A Törvény 11. szakaszának 2. bekezdése előírja, hogy azoknak a helyi önkormányzati egységnek a területén, ahol hagyományosan élnek nemzeti kisebbségekhez tartozó személyek, „a közhatalmi jogosítványokkal rendelkező szervek elnevezését, a helyi önkormányzat egységeinek, településeknek, tereknek és utcáknak neveit és egyéb földrajzi neveket az adott nemzeti kisebbség nyelvén, annak hagyománya és helyesírása szerint is ki kell írni¹⁹, sok környezetben nem tartják tiszteletben és a gyakorlatban nem alkalmazzák. Számos példa bizonyítja, hogy ott, ahol a települések nevét kiírják a nemzeti kisebbségek nyelvén, ezeket az elnevezéseket gyakran átfestik, vagy pedig, ami szintén gyakori, nacionalista jelszavakat írnak rá (Kanizsa, Zenta, Bácskossuthfalva, Tiszaszentmiklós, Magyaritbebe stb.). Ezzel nemcsak a nemzetek közötti gyűlöletet szítják, de anyagi kár is keletkezik és rontják az ország (amúgy sem kimondottan nagy) tekintélyét.

A Tartományi Jogalkotási, Közigazgatási és Nemzeti Kisebbségi Titkárság – a 038-001176/2003 számú, 2003. október 8-i keltezésű határozattal – arra kötelezte a szenttamási önkormányzatot, hogy a hivatalos feliratok magyar szövegrészében a Srbobran (vagy Srbobrán) elnevezés helyett a hagyományos magyar helységnevet, a

Átfestett magyar helységnevek

Szenttamást használja. A hatalmi szervekben uralkodó kisebbségellenes viszonyulás ékes példája, hogy a községi képviselő-testület megfellebbezte az említett határozatot, sőt a községi vagyonjogi ügyész még közigazgatási pert is indított az ügyben.

A közel két évig tartó pereskedés után az újvidéki Kerületi Bíróság most jogerős (U.279/04 számú 2005. április 15.) ítéletével is megerősítette a nemzeti kisebbségi helységnevek hagyományos nevének jogos hivatalos

Az új szenttamási tábla
(Danas, 2005. november 9. 23. o.)

¹⁸ Ilyen rendelkezést tartalmaz az emberi és kisebbségi jogokról, valamint a polgári szabadságokról szóló Alapokmány 52. cikke 1. bekezdésének 8. sora és a Keretegyezmény 10. cikkének 2. bekezdése is. Ezenkívül a Magyar Nemzeti Tanács, a szövetségi törvényből és a nemzeti kisebbségek nyelvének és írásának Vajdaság Autonóm Tartomány területén való hivatalos használatával kapcsolatos egyes kérdések részletezéséről szóló határozat 7. szakaszából (Vajdaság AT Hivatalos Lapja 2003. évi 8. száma) eredő jogosítvánnyal összhangban, határozatot hozott a vajdasági magyar helységnevek meghatározásáról (Vajdaság AT Hivatalos Lapja, 2003. augusztus 27., LIX évfolyam 12. szám, 248-253. oldal, vagy Magyar Szó, 2003. augusztus 30., 31., 14. o.). A határozat 286 helységnevet tartalmaz.

¹⁹ R. B.: Szenttamás umesto Srbobrán, Danas, 2005. augusztus 18., 8. o. Szenttamás hivatalosan is Szenttamás, Magyar Szó, 2005. augusztus 17., 5. o. és Ternovác István, Szenttamás pedig Szenttamás, <http://www.vajdasagma.info/universal.php?rovat=cikk&ar=tukor&id=315>, 09. 09. 2005.

használatát²⁰, de ezt a gyakorlatban leginkább továbbra sem tartják tiszteletben.

Mivel a községi vezetőség a bírósági ítélet után is ellemezte a hagyományos magyar elnevezéssel ellátott helységnévtábla elhelyezését, tartományi utasításra, Szenttamásnál 2005. november 7-éről 8-ára virradóra kicserélték a táblákat, és olyanokat helyeztek el, amelyek „nagyságra és színre is különböznek a települések bejáratánál felállított szokásos közlekedési tábláktól”²¹.

Az elnevezés, illetve a tábla körüli vita azonban folytatódik, mert hol az egyik, hol a másik nyelvű feliratot valaki átfesti, amit mindkét fél provokációnak tekint²².

A nevéről ítélve magyar alpolgármester véleménye szerint „egyáltalán nem szolgálja a probléma megoldását, hogy a tartományi szervek a községi hatóság megkerdezése nélkül állították fel a kétnyelvű táblákat”²³.

Törvény 21. szakaszának szövege a következő:

„A közszolgálatokban, beleértve a rendőrséget is, foglalkoztatáskor figyelembe veszik a lakosság nemzeti összetételét, a megfelelő részarányt és a szerv vagy szolgálat területén beszélt nyelv ismeretét.”

Ez a rendelkezés nem biztosítja a kisebbségi közösségekhez tartozó személyek egyenrangú és az összlakossági részarányukkal összhangban való foglalkoztatását a köztisztviselőkben. Ezzel kapcsolatban el kell mondani, hogy Szerbia Legfelsőbb Bírósága még 1990-ben törvényellenessé nyilvánította az addigi gyakorlatot, hogy a szabad munkahelyekre kiírt pályázatokat a szerb nyelv mellett a kisebbségek nyelvén is kötelező megjelentetni, és hogy a közhivatalokban biztosítani kell a foglalkoztatottnak a lakosság nemzeti összetételével való arányosságát. A nemzeti kisebbségek nyelvének ismerete a fogadóirodáknak és az ügyfelekkel dolgozó hivatalnokok esetében a munkafadataik leírásának szerves része volt.

Az a tény, hogy a Törvényt még a volt JSZK-ban fogadták el, gondot okoz annak szerbiai alkalmazásában. Így pl. a nemzeti kisebbségek nemzeti tanácsai nem élhetnek azzal a jogukkal, hogy a Törvény 23(2). szakaszában előírányzott alkotmányos panaszt nyújtsanak be.

Az említett szakasz előírja ugyan, hogy „a Szövetségi Alkotmánybíróságról szóló törvény rendelkezéseivel összhangban a Nemzeti és Etnikai Közösségek Szövet-

ségi Minisztériuma és a nemzeti kisebbségek nemzeti tanácsai jogosultak lesznek a Szövetségi Alkotmánybíróságnál alkotmányos panaszt benyújtani abban az esetben, ha értékelésük szerint megsértették a nemzeti kisebbségekhez tartozó személyek alkotmányos és szabadságjogát, vagy abban az esetben, ha hozzájuk fordul a nemzeti kisebbséghez tartozó személy, akinek véleménye szerint megsértették alkotmányos és szabadságjogát” - , de a bíróság, amely az említett szakasz rendelkezése szerint a nemzeti kisebbségek alkotmányos jogainak és szabadságainak sérelme esetén eljárna a Szövetségi Alkotmánybíróságnál, Szerbia és Montenegró Államközösség Alapokmányának²⁴ elfogadásával és az államközösség megalakulásával megszűnt.

A Törvény elfogadása után egyetlen átgondolt akció- vagy tevékenységi tervet sem hoztak az alkalmazására. Nem elegendő ugyanis csak elfogadni egy törvényt és ezzel formálisan eleget tenni a nemzetközi kötelezettségeknek, hanem a meglévő gyakorlatot és az emberek tudatát is meg kell változtatni. A szövetségi kisebbségügyi minisztériumnak ki kellett volna dolgoznia a szövetségi törvény alkalmazására irányuló tevékenységi programot, a hatalmi szervek egyes intézményeinek konkrét feladatait és meghatározni a felelősségüket, valamint kijelölni az egyes feladatok megvalósításának konkrét határidejét is. Ilyen programot kellett volna elfogadni tartományi és községi szinten is, s fontossági sorrendbe állítani a kérdéseket, amelyek megoldásához azonnal hozzá kellett volna látni, hogy a jelenlegi hatalmi szervek megszereznek a nemzeti kisebbségi közösségek bizalmát. Ez utóbbiak csakis így győződhetek volna meg arról, hogy valóban alkalmazni szándékozzák az európai normákat, nemcsak szavakban és nemcsak „papíron”. A Keretegyezményből származó kötelezettségeknek a mindennapi gyakorlatba való átültetése ugyanígy elmaradt. Ezt nem lehet csak utólagos „toleranciaprogramokkal” helyettesíteni.

9. Szerbia és Montenegró szintjén nem hozták létre a nemzeti kisebbségek jogainak és szabadságjogainak védelméről szóló törvény 18. szakaszában előírányzott Szövetségi Nemzeti Kisebbségi Tanácsot, sem a törvény 20. szakaszában előírt „a nemzeti kisebbségek társadalmi,

²¹ R. Ivanoška, Danas, 2005. november 9. 23. o. és P. I. Szrbobrán és Szenttamás, Magyar Szó, 2005. november 9., 1. o.

²² P. I.: Szenttamási táblaháború, Magyar Szó, 2005. november 10., 1. és 5. o., Európai értékek – A VMSZ helyi szervezete üdvözli a magyar nyelvű helységnévtábla felállítását, Magyar Szó, 2005. november 10., 5. o. és Újabb táblafestés, Magyar Szó, 2005. november 11., 20. o.

²³ P. I., a 21-es lánbjegyzetben idézett írás.

²⁴ Szerbia és Montenegró alkotmányos alapokmánya végrehajtásáról szóló törvény (Zakon za sprovođenje Ustavne povelje SCG, „Službeni list SCG” / SZM Hivatalos Lapjának 2003. február 4-i 1. száma).

gazdasági, kulturális és általános fejlődésének serkentésére” hivatott Szövetségi Alapot.

A legtöbb vegyes lakosú vajdasági községben még mindig nem alakult meg, vagy csak most van alakulóban a – még 2002-ben meghozott helyi önkormányzati törvény 63. szakaszában előírányzott – nemzetek közötti viszonyok tanácsa. Ezt a nemzeti egyenrangúság megvalósításának, védelmének és fejlesztésének eszközeként irányozták elő, és hogy a nemzetek közötti problémákat korai szakaszukban kezeljék.

Nyilvánvaló, hogy még mindig nem alakult ki kellő légkör e tanácsok munkájának a megkezdésére és rendszeres működésére, ami ellentétben áll a meghirdetett politikával. Ezenkívül a törvény említett szakasza elég sok megoldatlan kérdést vet fel, tekintettel arra, hogy a tanácsok tevékenységi körének, összetételének és munkamódszerének a meghatározását a községi képviselő-testületekre bízta, amelyek – úgy tűnik – nem képesek ezekben a kérdésekben megállapodásra jutni. Továbbá számos környezetben a tanács megalakítása a retrográd pártok és a volt rendszer támogatóinak ellenkezésébe, obstrukciójába ütközik.

A vajdasági magyarok nemzeti tanácsa (MNT) nem a nemzeti kisebbségek jogainak és szabadságjogainak védelméről szóló törvény 19. szakaszának 12. bekezdésében foglalt „arányosság és a demokrácia elve” alapján alakult meg. A tanács 35 tagját a Vajdasági Magyar Szövetség (VMSZ) képviselői és a VMSZ bizalmát élvező 5–6 „pártonkívüli” teszi ki, a többi pártnak és a vajdasági magyarok egyetlen civil szervezetének sincs képviselője, a működése pedig az (egy)pártfegyvelmen alapul. Emiatt az MNT nem biztosítja a magyarok hatékony részvételét a tanács hatáskörébe tartozó politikai kérdésekkel kapcsolatos döntéshozatalban, de nem helyettesítheti a lakossági részarányos parlamenti képviselőt sem.

10. A szórványterületeken fokozatosan megszűnt a magyar tannyelvű oktatás az óvodától a középiskoláig (Közép-Bánátban és Dél-Bánátban, a Dél-Bácskában és Szerémségben). A magyar tannyelvű általános és középiskolák szűkölködnek szaktanároknak, miközben semmi sem történik az égető probléma megoldása vagy akár csak az enyhítése érdekében.

Ezt az értékelést még a zentai és a szabadkai tehetséggondozó gimnázium alapításának a ténye sem változ-

tatja meg lényegesen, mert ezeknek az iskolának a megnyitása legnagyobb részben a Magyar Köztársaságtól kapott pénzekből történt, és mert csak egy szűk elit képzését szorgalmazza. Ehhez hozzá kell adni azt is, hogy – az emberjogi és kisebbségi, valamint a szerbiai oktatási miniszter ígérete ellenére – még mindig nem oldódott meg a magyaríttebei és a torontáltordai általános iskolák önállósulásának a kérdése, és a szabadkai tanárképző kar sem kezdte meg a működését. Ez utóbbinak a megalapítását az Újvidéki Egyetem Tanácsa hosszú huzavona után –

nem utolsósorban magyarországi és nemzetközi nyomásnak köszönhetően – 2006. január 31-én hagyta jóvá²⁵.

Nem önállósulhat – a torontáltordai általános iskola

Az Újvidéki Egyetem 13 karán a magyar hallgatók létszáma a 2003/2004-es tanévben mindössze 6,47% volt. Ezen az egyetemen csak szórványosan fordul elő magyar nyelvű oktatás, és pedig a Bölcsészeti és a Közgazdasági Karon, valamint néhány szabadkai főiskolán.

Az újvidéki egyetemista otthonokban szinte alig van magyar. Ez azért probléma, mert sokan azért nem iratkoznak az egyetemre, mivel nem tudják fizetni a drága albérléteket. Ami a legrosszabb: erről hivatalos adatokat nem hoznak nyilvánosságra²⁶. Úgyszintén nincsenek adatok arról, hogy hány magyar egyetemista részesül állami ösztöndíjban.

11. A kultúra területén – a világos kritériumok és mérce hiánya miatt – gondok jelentkeznek a különböző rendezvények pénzelésével kapcsolatban is. Egyes példák arra utalnak, hogy ebben jelen vannak a megkülönböztetés elemei (valamely párthoz való) politikai hovatar-

²⁵ PRESSBURGER Csaba: A magyar felsőoktatás jövője, Magyar Szó, 2006. március 30., 15. o.

²⁶ Ágoston András Kettős állampolgárságra és autonómiára várva, VM DP HÍRLEVÉL, III. évf. 97. szám, 2005. szeptember 13., vagy <http://www.vajdasag.ma.info/universal.php?rovat=cikk&ar=tukor&id=320>. A 22-es szám alatti írás szerint Újvidéken „2336 egyetemista vagy főiskolás kerülhetett be a kollégiumba” és ezek között jelenleg mindössze „78 magyar” van.

tozás alapján, de nemzeti alapon is. A magyar nyelvű könyvek és a sajtó behozatala évek óta megoldatlan és az új rezsim sem tett semmit ennek a problémának az áthidalása érdekében. Emiatt a vajdasági magyarok kultúrája folyamatosan óriási és pótolhatatlan kárt szenved.

12. A vajdasági magyaroktól fokozatosan megvonják a tárgyilagos tájékoztatásra való jogot.

A Tartományi Képviselőház 2004. június 29-i ülésén határozatot hozott a lapkiadó közvállalatok alapítói jogának a nemzeti tanácsokra való átruházásáról. Az elmúlt csaknem kétéves időszak alatt a Magyar Szót és a Hét Napot a VMSZ pártbulletinjévé züllesztették és határozatot hoztak a Magyar Szó újvidéki szerkesztőségének a leépítéséről és Szabadkára való költöztetéséről. 2005. november elején a vállalat vezetői újabb, 53 fős leépítést jelentettek be. Időközben több neves újságíró önként távozott a szerkesztőségből, így fejezve ki a szerkesztéspolitikával és a vállalat vezetésével való elégedetlenségét.

Az Újvidéki RTV magyar szerkesztőségeiben az utóbbi évtizedben a foglalkoztatottak száma több mint megfeleződött és a szerkesztőségek csak nagy erőfeszítések árán tudták végezni feladatukat, tekintettel az elavult technikára is.

1990 októberéig az Újvidéki TV magyar szerkesztőségében mintegy száz foglalkoztatott volt és még mintegy húsz külmunkatárs. A szerkesztőségnek, a munkahelyek legújabb besorolása szerint, mindössze 26 munkahelyet (ebből 21 újságíróit és 5 kiegészítő személyzetit) hagytak jóvá.

Az 1990-es évben a Újvidéki TV programjának a 20,06%-át a magyar műsorok képezték, 2004-ben pedig mindössze 3,37%-át, ami drasztikus zsugorodást jelent, s ez magával vonta a műsorok színvonalának csökkenését is. Külön problémát jelent, hogy nincsenek oktatási, tudományos és gyermekműsorok, valamint hogy nincsen műsorcsere az anyaországi TV-házakkal. Mindez a vajdasági magyarok nyelvének és kultúrájának elszegényedéséhez vezet.

Az Újvidéki Rádió magyar szerkesztőségében 1990-ben 101 foglalkoztatott volt, most pedig mindössze 43. A szerkesztőség értékelése szerint a minőséges program sugárzásához legalább 67 személyre lenne szükség, vagyis még 24 személy felvételére.

Mindez arra utal, hogy a nemzeti kisebbségek jogainak és szabadságjogainak védelméről szóló törvény 8.

szakaszában említett „szerzett jogok” védelme leginkább csak papíron létezik.

13. Az észrevételezett problémák, de Szerbia és Montenegró államszövetsége fennmaradásának bizonytalansága miatt is, a nemzeti tanácsok képviselői, és a civil szervezetek is követelték a szerbiai kormánytól a köztársasági kisebbségvédelmi törvény előkészítését és a szerbiai parlament által való elfogadását. Ennek a törvénynek rendezni kellene a nemzeti kisebbségek helyzetét, jogait és szabadságát Szerbiában, de azt az anyagi és egyéb támogatást is, amelyet Szerbia köteles a nemzeti kisebbségi közösségek számára biztosítani. Szerbia és Vajdaság AT kormányának a nemzeti kisebbségi közösségek támogatására és követeléseik teljesítésére vonatkozó állásfoglalása mindaddig csak szóbeli (és leginkább teljesítetlen) ígéret maradt, pontos, törvénybe foglalt kötelezettség nélkül. Az ilyen helyzet a kisebbségek számára nem nyújt semmilyen garanciát arra, hogy a jogaikat tiszteletben fogják tartani²⁷.

A szerbiai Köztársasági Nemzeti Kisebbségügyi Tanács 2004. szeptember 16-i felállítása, a testület elnevezésére, jellegére, valamint az összetételére való tekintettel, semmilyen lényegi változást nem jelent a fenti értékelések vonatkozásában²⁸.

14. Az októberi változások után is folytatódott a kisebbségi jogok durva megszegése és az elkövetők ellen továbbra sem indítanak bünvádi és szabálysértési eljárásokat. A kisebbségi jogsérelmek és a kisebbséghez tartozók (a legtöbb esetben magyarok) elleni támadások pontos számát valójában senki nem is tudja. Az emberek

Sírgyalázás Zentán

(Magyar Szó, 2004., március 19., 5. o.)

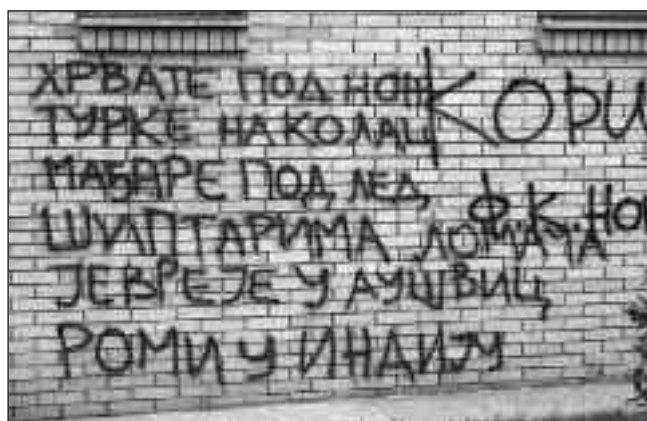
²⁷ *Primena Zakona o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina, REZ, Glasilo Inicijative mladih za ljudska prava, broj 1, Beograd, 2005. május, 26. o.*

²⁸ A 05 110-6431/2004 számú határozatot a szerb kormány 2004. szeptember 16-i 33. ülésén fogadta el, http://www.srbija.sr.gov.yu/extfile/sr/11891/uredba_nacionalne_manjine33a_lat.doc

ezekekről nem szívesen beszélnek, mert félnek. Az incidensek miatt növekedett a nemzetek közötti feszültség, erősödött a nemzeti türelmetlenség és megromlottak a nem-

zetek közötti viszonyok, különösen észlelhető a fiatalok nemzeti alapon történő elkülönülése.

Szerbia a szerbeknek, balta a magyaroknak – felirat az újvidéki Elektrotechnikai Középiskola falán
(Fotó: Dávid Csilla, Magyar Szó, 2005. szeptember 16., 1. o.)
„A horvátokat legyilkolni, a törököket karóba húzni, a magyarokat a jég alá, az albánokat elégetni, a zsidókat Auschwitzba, a romákat Indiába” (A felvételt, amely az egyik újvidéki ház faláról készült, Pavel Domonji, a Szerbiai Helsinki Bizottság irodájának vezetője bocsátotta B. A. rendelkezésére)

Szerbia és Montenegró minisztertanácsa 2005. november 2-án a Vajdaságban történt nemzetek közötti incidensek kivizsgálásával és az incidensek megelőzésére vonatkozó javaslatok megtételével foglalkozó bizottságot²⁹ ho-

A képek szerint a bántalmazott fiatalok nemcsak könnyű testi sérülést szenvedtek
(MISKOLCI Magdolna, Magyar Szó, 2005. december 3., 4., Hétféve, II. o.)

zott létre, de munkájáról eddig semmi érdemlegeset nem hoztak nyilvánosságra, és teljesen feledésbe merült.

Külön problémát jelent az ún. kettős mércék alkalmazása a bíróságok gyakorlatában (hosszabb és súlyosabb büntetések kimondása azonos vagy hasonló bűncselekmények elkövetése esetében a nemzeti kisebbségekhez tartozó személyek feletti ítélezések alkalmával), amire az ún. temerini, zentai, újvidéki stb. esetek is utalnak (és amelyeket külön kellene tanulmányozni).

A nemzeti kisebbségi közösségek tagjai elleni sűrűsödő támadások és a nemzetek közötti feszültségek miatt az Európai Parlament (2005. január 28-tól 31-ig) ad hoc bizottságot küldött a Vajdaságba, majd a 2005. szeptember 29-i állásfoglalásában „mély aggodalmát fejezte ki az emberi jogok ismétlődő megsértései, valamint a jognak és a rendnek a Vajdaságban tapasztalható hiánya miatt”, s azonnali – a hasonló jellegű cselekmények orvoslása, illetve jövőbeli megelőzése érdekében – hatékony fellépésre szólította fel Szerbia és Montenegró hatóságait, valamint javasolta, hogy küldjenek EU-megfigyelőket (EUMM) a térségbe.

Mindezek miatt „Szerbiának és Montenegrónak sokkal többet kellene tennie a kisebbségek védelme érdekében”, mint ahogy azt a politikusok is elismerik, mert továbbra is nagy eltérés mutatkozik egyrészt az elvileg elfogadott nemzetközi kötelezettségek, másrészt a kisebbségek normatív és tényleges helyzete között. Ennek

²⁹ A bizottságnak öt tagja van: Vladimir Đurić, az emberi jogi és kisebbségügyi minisztérium magas rangú képviselője, Petar Ladević, a Köztársasági Kisebbségügyi Tanács titkára, Orosz János, a Tartományi Jogalkotási, Közigazgatási és Kisebbségügyi Titkárság segédtitkára, Aleksandar Popov, a Regionalizmusért Központ nevű civil szervezet igazgatója és Varga László, a Magyar Nemzeti Tanács jegyzője (PRESSBURGER Csaba: A terepen vizsgáljuk ki az incidenseket, Magyar Szó, 2005. december 1., 1. és 11. o.). Jellemző, hogy a bizottságba egyetlen olyan civil szervezet képviselője sem került be, amely bírálta a jelenlegi hatalom kisebbségi politikáját.